

قىزلار دۇنياسى

برىدى كىربابا
(۱۸۹۴-۱۹۷۴)

توركىمىستانىنگ گۆزىنۆكلى شاھىرى بىردى كىربابايف اۆزى نىنگ «قىزلار دۇنياسى» اشرىندە جمعىتچىلىك دۆزگۈنىندكى عدالاتسىزلىق ضرارلى عىال-قىزلارا بوليان جىر-ستىملىرى صوراتلاندىرىپىدېر. بلشويك سىستىمى، بو اشرده حامانا رىناكسىون و ارتجاعى فكر-دوشونجه لرىنگ يۈره دىلندىگىنى گۈرىپ، بىردى آقانى قارالاپ، انچمه يىنلاپ قارانگقى زندانلاردا اوتىرماغا مجبور اتدى.

«قىزلار دۇنياسىندە» سىز دىنگە اجتماعى دورموشىنگ آجى طاراپلارنى دال، اىسم، توركىمن حالقى نىنگ داپ-دستورلارنى، شونىنگ يالى-دا دىل بايلىغىمىزا گۆز يتىرىپ بىلرسىنگىز. اشر ايراندىر آوغانىستاندا ياشايان اىلدشلىرىمىزه نىتلە نىپ، روس/كرىل الفباسىندان عربچا گچىرىلدى. كتاپچانىنگ سونگوندا كاپىر سۆزلره دوشوندىرىش بىردىك.

اشر گۈننىگىزدن تورار دىيىپ امىد اديارين.

آقمىرات گورگىلى

بهار ۲۰۰۱

۱

اۋىنگ زىمانلار بەردى شىنلە بەر واغىر:
 " آنگسادىنا باقان عىال- قىز دوغىر".

بو پىكىر گلىاردى اۋران اوزاقدان،
 عىال- قىزى هىچ چىقارمان دوزاقدان.
 دىسنگ: " قىزى بولدى فلانىنگ اھى!"
 " اول- آ، بولماندىر- اۋ- دىه رلر- پاھى!

قىز- كىشى نىنگ ماشغالاسى آخرى،
 آدم حساب اتمزلر اول پاخىرى.

قىز يورت قورماز، بوسار اوتورار،
 آبراي دال، كاتە ايسنات گتيرر.

قىزدان يورت ايه سى، يا نسل بولماز،
 قىزلى اوزاق گولمز، او غوللى- اولمز!

او غولدىر آتانىنگ آرقا داىانجى.
 قىز دوران گونىندن آلادا- اونجى...

شىنلە واغىزلاردان قولاق خانان سونگ،
 اربىت نساق حاقيقاتا دۈنن سونگ

اشىدندە اتاسى " گۆيك كىس " سۆزىن،

ايگىنىچ بىلەن آيدار: " كىسىنگ بوغازىن! "

او غول بولسا درو آدان آيدارلار.

اشىدن ىردن " يۇرى تويما " دىيىپ قايدارلار.

قىز بولاندا آدان- قامت آيدىلماز.

توي- تومىغى، انساندىرام اۆيدىلمز.

مويىنلى بولار قىز دوغران عيال هم.

قايتارغى برماگە اتمز خيال هم.

دوغماسىندان آتا گۆونى جاي بولماز.

قىز دوغدى، دوغمادى پارخىن بىلمز.

انه سى هم قىزىنه اتمز كان گلنگ.

چم گلن ىرىندە ياتار باش يالانگ.

آچلىقدان قىز پاخىر آغلاسا يكان،

دىه رلر: " لال بول- دا، يات- دا ىر چكن! "

لاق آتاتلار دىه ر " باشىنگ سوغولسىن! "

" پاھى، جاتىنگ چىقسىن! "، " بويىنگ سوغولسىن! "

ىنلغىرىپ، بۆكجكلاپ، گلەسە- دە قولا،

اله آلسا- دا دىه ر: " جەنم بول- آ! "

اوغول يالى قىز گۆزىلىمز قاوراق.

ماخلاصى، توتولار ساياق- ساندىراق.

گۈلۈپ، اويناشماغا ياراپ باشلانسونگ،

اۈزۈن بىلىپ خفه ليغى تاشلانسونگ،

حاجىق- حوجىق، بىر آزاجىق باقارلار،

مونجىق، داغدان نازىك بوينه داقارلار.

" بو نا، باشى كسىلن!" دىيپ تاشلارلار،

كم- كم ولىن انمىرغانىپ باشلارلار.

آلتى- ىدى ياشدا بو غوپ قالپاغىن،

"ايه رىس- ديه رلر- مونونگ ياغلى چلپه كىن!"

تور- اوتورا يارانندان سونگ نىلارلر؟

يوموش بويرىپ، ايشه ورزش درلر.

بىرناچه وقت گزر بۇكجكلاپ، تاوسىپ،

قولپاغىن تاسادىپ، هريانه اۈوسىپ.

باغى اوزىلىپ، دۇكىلمسه هينجىسى،

هيچ زاتدان بولماز اونونگ اۈنجىسى.

شول وقت گۈيه آچىلان غونچا،

دگرلر كاوقت، اويون اديپ انچه.

چكىنمىزلىر يالان- ياشىرىق اۋمە دن،
قاندىرلار قولاغىنى ساتىپ- ساومادان.

" باى، بو قىز-آ، اۋرآن قىمىمات بەھادىر!
ال يىتمىجك، اينىگ يوقارقى شاخادىر!

بىر مېرىس ھىچ كىمە بولماساق بىلد،
آقالارىنا سالارىس يوفك دون- حالات!

گىتىر مېرىس قافىدان ھر اۋنگ يىتە نى،
يىنگىگە لىرىنە گىتىرمە سە كىتىنى!..."

ھر گون شىنىدىپ، كۆپ دىگرلر اويوندان،
" گاگرىپ دويارىس- دىيىپ- چىپىك تويوندان "

كا آغلادىپ، كاتە- كاتە سۈيە رلر،
ساتىلمانى شول وقت بوينە قويارلار.

۲

اخلاص بىلن ايش اۋوره در اجه سى،
گوندىز كىشده، ايك اگىردر گىجه سى.

يونگونىگ قاوسىن داراپ، چۆپرىك تۆتمە سىن،
دوقمە يۈوردىپ، گرىپ ھالى چىتمە سىن.

ماخلاصى بىر كىمىز اۋوره دىپ ايشه،
 اۋز گۈزىندن سالماز، ساقلاپ ھمىشه.
 گۈزه گۈرونىپ يتىش سونگ قىز حالى،
 گۈلىپ، اويناپ گزماگه ھىچ يوق حالى.

آدم بارقا گۈله ماگه اوتانار،
 مىخمان گلە، درو بئىله سىن دۈنەر.

الك- چلك باقماز دۈرد يانە قاراپ،
 قاباغىن قالدیرمان، اوتیر سولمیراپ.

دۈرت تارىم، ال ايشى، بىر تنھا اۋزى،
 تالى- تقدیر حاقدا دىنگلنمى سۈزى.

شنىله راک بولسا- دا قىزىنگ اقبالى،
 آیری بولار غارىپ، باينىنگ آخوالى.

۳

بارلى یره بايدان، بگىندن، حاندان
 ساۋچى گلىپ باشلار اويان- بوياندان.

آلاندان سونگ گلىاتلرىنگ خىرىن،
 سورارلار دويپلىجه تاشنى بار ىرىن.

دېھ رلر: " نەسبەتەنگ بولسا يەتەرسىنگ،

قایدېپ، ینە- دە خېر توتارسىنگ!"

درنگارلر، نأھىلى: قومىن، تېرە سىن،

ایگلىك، قوللوق، سونگنگون، بویون، گۆرە سىن.

آزاجىق گۆز یتسە بېر شېكسىنە،

" گلمە" دېيىپ، يول تافارلار دەسسینە.

گۆۋىن یتسە بار زادىنە یربە- یر،

" گوچونگ بولسا، دېيە رلر، دورما گلېبر!"

كسەك اوچىن قېزىنگ مالین اوالى،

يىغناشېپ گلر دۇرت- باش ياشولى.

قىز آتاسى چاغىير قوم- قارداشىن،

ياشولى، ياش كىچى، ياقىنىن- داشىن.

ایكى یان گورله شېپ، چای- پای ایچرلر،

یوزدن- یوزدن قىز قالىنگىنى بېچرلر.

ساتارلار اومماسىز، بتردن- بتر،

" یوکچى بولسانگ- دېه رلر- بس ایندى گۆتر!"

گوچسىز بولسا " چاق یتمز" دېيىپ آیدارلار،

یواش- یواش پىسساى اۋرىپ قایدارلار.

يوكچى بولسا هيچ دآريغمان باقارلار
بىرى- بىرىنه يواش چاويش چاقارلار.

ديه رلر: " اشيتديك قىزىنگ بهاسين،
حانى، موندان آيريانگىز ناچه سين؟ "

- آيتديق بىز همه بهانگ چن- چاقين
ايندى سىز آيدىنگ ناچه بولجاغين! "

ايكى ياندان چكه لشيپ باشلارلار،
تويس كىپىدن چىقىپ، گووين حوشلارلار.

كلنلر كم- كمدن يوقارى سوينر،
قىز تايى حاولىقمان، پىسايلاپ اينر.

بىر يانى ديه ر: " او بولماسين، بو بولسون! "
- يوق، او بولماز، او بولماسين، بو بولسون! "

ارتىردن آغشاما ايكى يان تارتىپ،
بارلىشىق ياسارلار، بىر چنه يتىپ.

آغز اشارلار همه حالات- سرپاينن،
قويون، تووى، بارىن- قندين، چاينن.

مال گچيرمك اوچىن سآحه دين بلآپ،
قايدارلار بار زادىنى تلآپ.

۴

قىز اوتىر داش چىقمان باشغا بىر اۆيدە،
 قايغىلى، حاسراتلى، مونگ حىلى كۆيدە.
 كآينىپ، يكه اۆزى اۆرتە نىپ بىشىر،
 گوچلى اويشىان اۆنجى يۆره گىنە دوشىر.
 " آتام- انم منىنگ ايشىم گۆريارلر،
 تانالمىيان بىر ياد يره برىارلر.

من پاخير بىر بوينى باغلى قويون- لا!
 ساتىلجاغىما دوغالى گون بويون- لا!
 يوقمى مانگا اۆز اوبامده خرىدار؟
 بختىم قره، دال اۆزىم بىر مردار؟
 برأيسه لر آننامرادا، گلدأ...
 من آجاق اونگات يىگىت دال- له.

" راضىمى، راضى دال؟" - مندن سورايان يوق!
 سۇودا اييام بولوپ، قوتاردى بىر چاق!
 يامانلىغى يوقدير آتام- انه مىنگ،
 دىمكدن باشغا يوق علاجىم منىنگ!" .

۵

خىيال ادن بۇرمى قىز قاچىرماغا؟
يىغنانشىپ گلرلەر مال گچىرماگە.

قىز آتاسى يىغنانر يىنە قومىنى،
ساناپ الماق اوچىن قىزىنگ مالبنى.

قىز تايى ساناپ باشدن قرانى،
چكىپ يىغنانر قىز تايىندا دورانى.

" اوتانجىندان " بىر قالدىرمان كرفىگىن،
يىنگىگە سى " تارپ " ادىپ يافار سرفىگىن.

" اوتانجانگىر " گلين اويالىپ- قاچماز،
كأنرأك برمه سىلر سرفىگىن آچماز.

پول آلانسونگ دورمان اوندان داش قاچار،
سىرىق بىلن دورتىپ سرفىگىن آچار.

باشدن- باشدن قران سانيان دوغورلاپ،
كأبىر جىگىنى آلىپ قالار اوغورلاپ.

سانالانسونگ پولى حالتا جايلارلار،
قىز پاخىرىنگ سويجولىگىنى پايلارلار.

گلىن آلمانگ گونين بللى ادرلر،
 " ايش بيتدى " دىيپ اوزىپ گىدرلر.
 چىقچاق قىزىنگ قىزلار اويشـر داشينا،
 گولپـ. اويناپ، تيمار بررلر باشينا.
 هرسي بير زات تافىپ، جىقىردار اولار،
 " آلنىنگ حاق آچدى " دىيپ، دگيشر، گولر.
 بو قىزلارا گلىپ قاتى قاهارى،
 قىشا دۇنـر اونونگ آلا بهارى.
 ايچىندن كايىنيپ، اۇد آليپ يانار،
 هر ساغادى آيا، يىلا دۇنـر.
 " ير چكن بدبختلار، مانگا دۇزنلر،
 منگ گونيمه دوشونگ، گداى گزنلر!"
 گلىن آليجىنينگ گلجك فرصتى يىتر،
 اوزين گىجه آغلاپ حاسراتدا ياتار.
 ارتير ايردن تورار قايغىلى- غاملى،
 آلار قىزقن دمىن اولودان- اولى.
 سۇويش قويونىنگ بيرناچه سين اولديرلر،
 كىمى آغلادارلار، كىمى گۇلديرلر.

اوباداشلار حاضىرلىنىر يىغىناپ،

اوغلانىلار تايىنلار كىسك بىگە نىپ.

آتاباشچىلار توفار توتوپ كلىئىدىر،

اوغلانىلار اورماغا آونگون آلىندىر.

سالارلار كىسكى دازىزىت- دا دازىرت،

آتاباشچىلار كۆيىبار دابىرت- دا دابىرت.

آتاباشچىلار آتار تىفنىگ پاختابند،

قورقوزسا- دا، كىسكلارلىر- بولماز پند.

كا اوغلانى قاويپ اويە دىقارلار،

كأبىرىنى يابىسىندان يىقارلار.

حاطارلارنىپ، يىتىپ گلر گللىن آلىجى،

قىز- گللىنلر تايىبار گە يىم يولىجى.

اوبا يىتمان دويە لردن دۇشلىر،

همە سى بىر چوغداملاشىپ اويشلىر.

توپباق توتوپ، گلرلىر اويونگ ايشىگىنە،

قارانجانگلاپ، ايقجاملاپ ايشىگىنە.

اويشىپ دوران قىزلار قافىدا حاطار،

هر حايسى بىرىنىنگ گە يىمىدن توتار.

تۈۋرە كەن قالدەپ گلەن آلبىنگ داشىن،
آخمال ادەپ، آچار كەبىرنىنگ باشىن.

" حى سىزىنگ بىر " - سۈزە قىزلار داغاشار،
گلەن آلبىلار اۋىە كىرىپ ىرلە شر.

اور- توت بىىرلەر قەندلى چاىدەر پالاۋى،
كۆرش توتار كەلپىنگرەك، كەلە ۋى.

گلەن آلبىلار " كەسە حەقەن " آتەسۈنگ،
اونىق- اۋشاق " اۋغورلاپ " جۈبە سالەتەسۈنگ،

اۋغورلار قەفەدان ىكە دن چىقىپ،
قىزلار اشىك ىىرتار آخمالەنا باقىپ.

۶

قىزىنگ بو ۋەقت بۈكىپ دورار ىۋرە گى،
گچمز بو قورداغىندان چە ىنەن چۈرە گى.

بىلمز، نەنگەسىكە اونگا بولجاق ار،
ىۋرە گى دىنىغسىز تاۋسىپ، تارسىلدار.

بوتەن دنىە ەمر بوىى ىۋلدەشى،
غنىمت بىر ىىگىت بولسا- دا ىاغشى.

ناگا ساز بولماسا، اون ايكى سىنه سى،
 " داد گونيمه " دىيىپ، دارالياندير دنياسى.

قافا باريپ اوى حاقينى تولارلر،
 قىز پاخىرى كونه دونه بورارلر.

كتيرلر گۆته رىپ پالاس اوستونه،
 يىنگىگه لرى اويشـر ياننا دىسسىنه.

" تور " دىيسه لر، دىيرلر: " بر پالاس حاقيم
 برمه سنگىز- تورارا يوق چاقىم! "

سويرارلر پالاسى: " گۆتر- حا گۆتر! "
 شول وقت بىرى ايديپ دويه گىتير.

" مين " - ديه رلر بىر گلينه دىسسىنه! "
 گۆته رىپ مينديرلر دويانگ اوستونه.

اوغراماچى بولار قاللاپ داشىنى،
 توتارلار " پول بر " دىيىپ دويانگ باشىنى.

برىپ، برىپ، دويه باشىن سىپديرلار،
 " حايت جانور " يور ايزىنگ تاپ " دىيرلر.

آلبى قىزى سايلانلارلار اوبادان،
گلىاندىر بو عادت آتا- بابادان.

قىز آدىنى تاشلاپ " گلين" - داقارلار،
هر كيم بىر زات دىيىپ، ايچين ياقارلار.

مىلم، بىرى دىير " يىگىدىمىز كل، كور"،
گلىنه باقىپ آيدار: " آنها اونى كور!

گوز مۇنجىغى يالى، آينىگ بۇلگى!
يازغىدى ترس، دوش بولماندىر دىلگى!"

يالاندان جانيغىپ، اوزاىپ الين:

" مناسب مى؟ - ديه ر- شونگا شو گلين!"

گور نيره لره نصيبانگ چكن؟

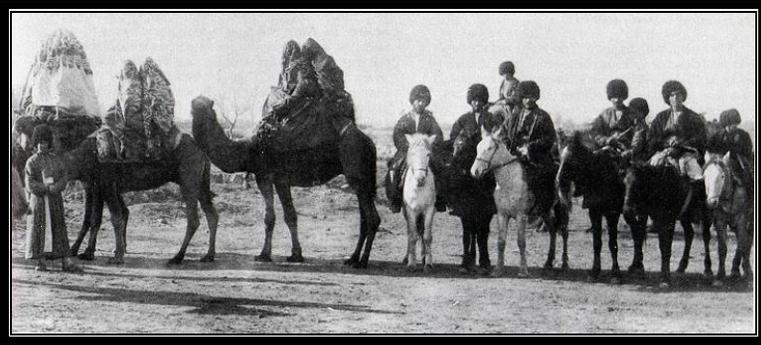
حى بىچاره- ديه ر، - بختينگ پس اكن!..."

بارار گلين بوره نچگينه يافيشىپ،
آتاباشچيلار هزىل ادر چافيشىپ.

گلين آلىجى گچايسه اوبا دوشوندان،
" آق لىق" دىيىپ توتارلار دويه باشيندان.

قىز- گلين يىغنائشىپ، اويدن چىقارلار،
گلىنى گورمگ اوچين دويه چوكارلر.

" تۈۋە لەمە، توف!" - دېيە رلر آى يالى،
 مانگلايى گىنگ، قاشى مېئلى ياي يالى!"
 اوبانگ قىراسى چالا گۈرنىدن،
 يا- دا اوزاغراقدا، بىر مزيل چىندن،
 شونچا بايراق برچك دىيپ بللرلر؛
 اۈنگ آتلىنى- اۈنگ بايراغا يوللارلار.

۸

اوبا آدمسى ايچ- داشارى چىقىشىپ،
 " وقت بولدى " دىيپ يولا باقىشىپ،
 " آنها گلىار زۇمادانگلاپ، اۈنگ آتلى"،
 يىندام اتلار بىر- بىرىندىن بادلى.
 انگىشىپ، اتلار تۇزان توروزيا،
 " گلىا" سسى همه آدمى اۈريزيا.

اوبە اۇنگوندىن كچرلر اوق كسدىرمە،

بىر- بىرىنە دىيىپ- " آدم باسدىرما!"

دىيىسنگ: " گلنىن آليانينگ اۋىي بو تايى،

آندان دوشىپ، گلىپ آلا توى پايى.

آتياشچىلار گلر پاختابند آتىپ،

گلنىن آليجىلار گلر بىر ياندان يتىپ.

گلنىن- قىزلار اويشىپ چىقار اۇنگوندىن،

دوشورىپ دويه دن، توتوپ يىنگىدىن.

گتيرلر گلنىنگ داشىنى قاللاپ،

بىر عيال پيشمه لى ساچاغىن الاپ.

پنجه لاپ، گلنىن اوسته سچر پيشمه سىن،

داغادار اوينچاق قىزلانگ اويشمه سىن.

" يره دوشىن پيشمه لرى چۈپلرلر،

" تويدان- تويوقجا" دىيىپ، ايىپ گپلرلر.

اويشمك توتوپ گلنى گتيرلر قافا،

حتدىنگ بولسا، حانى گۈره يىن يول تاپا!

ياغلىق آماق اوچىن قافى ساقلارلار،

ساناپ گۈرىپ، نأچه ديگىنى چاقلارلار.

ھەر بېرىنە ياغلىق بېرىپ ساۋارلار،

بولارنى قافىدان شەيدىپ قاۋارلار.

ايدىكلاپ، اول كىلى مەنگە دەپ كۆرە،

گىردىرىپ قافىدان، گەچىرلەر تۆرە.

كەلىن آلىجى آتباشقا قەند بېلىن چاينى،

بايرى ھەلى ايله پايلار تولى پائى.

" گۈزىنگ آيدىنگ حا-آو!" دىيىپ، چارچى قىغىرار،

" بايراق" دىيىپ، مەركىلەر حاظارا دورار.

آلمىت ايسلە ياندىر كاندىر، ھەر دورلى يىغىن،

سورارلار يىگىتلەر- يوزىك بايراغىن.

ھەر حايسىنا بىرلەر بايراغى تىلاپ،

اوتوراندىر بىگىت بىر اۋىدە پاللاپ.

اولودان-اولودان آلىپ دەمىنى،

اۋىلانپ كەلىن ياننا بارماتىگ چمنى.

تىزرآك بىر حابار بىلمەنگ قەدىندە،

مونونىگ- دە يورە گى سوۋىنگ اوستوندى.

بىلە نوق گىتەر بىلن نىچىك، نەنگسى؟

بىر- بىرىندىن بحابار بىر گىنگسى!؟

نەمە اۋچىن، بو گلنى اوزال گۆرمەندىر؟
 " آسام دىم" دىيىپ، اونگا گۆۋىن بەرمەندىر.

۹

چاغىرلار ملانى نكاح قىيماغا،
 ايكىسىن بىر- بىرىنە بويون قويماغا.
 " اھىم" دىيىپ، ملا گلر آردىيىپ،
 غارىپ- قاسار داشدە گزر دردىيىپ.
 اولانگ ىرى چىتدە، اوجاق باشىدىر،
 قالان- قاچان، آرتان حوراك آشىدىر.
 گىرر اۋىە چىشىپ، باش-اۋن ياشولى،
 سر اتسىنگ آباددىر اولارىنگ جولى.
 بىللرلر ايكى آدم پىادە قاضى،
 گىدر بولار قىزدان آماغا سۆزى.
 سالام برىپ، اولصوفىنى سانارلار،
 جو غاپ اۋچىن گلنى بىرآز يانارلار.
 قىسسارلار بىرناچە آدم گۆركزىپ،
 " نكاح وكىل لىگىنگ كىمە بەردىنگ" دىيىپ.

قايتالارلار انچه راضى بولىنچا،
فلانا دىيىپ، آچىق جو غاپ برىانچا.

جو غابى تافشىرلار گلىپ ماره كا،
موندان سونگ گيدرلر يىگىده باقا.

پياده قاضيلار گلىپ اوتىرلار،
ايكى ياتىنگ وكىل ليگىنى كتىرلر.

نكاح سووى اورتاددير ازىلگى،
اوستونده پولليجا ياغلىق يازىلغى.

اوقار ملا " ابوالبشر " خطبه سين،
وكىلر جو غاپ بيير راضىلىق سسين.

نكاح وقتى الينده دير سىنىسى،
اويونگ آرت باغشىنا گچىپ ينگنگه سى.

آچىپ " باغچىلارىنگ " سىرىن، سىفىنى،
" شاتدىق "، " شاتدىق " ادىپ كسىر يوفىنى.

خطبه دان سونگ نكاح سووين آيلارلار،
هر آدما بيير يوودىمچىق پايلارلار.

قاضيلاره بييرلر پوللى ياغلىغى،
گىدىپ گلن يرينه دىيىپ اق لىغى.

كىتىرلر يىگىدى گلنىنگ اوستونه،
 يىنگىگه سى اللرىن آلىشىدىر دىسىنه.
 " آق- گۆك گه يىدىرمه " دىيىپ، برر نصىحت،
 " آيدار: " گلنىنگ بىلن مقصدىنگه يت "
 يىگىت يىنه اوتىر اۇنگى يىرىنده،
 جاھىللار يىغىنايىپ، تۇوره گىنده.
 تازە دن دارتاتىراق ادىك گه يىدىرىپ،
 قوشارلار قوشاغىن مونگ دووين ادىپ.
 گلنى پاخىر قالار گمان اچىنده،
 اشگار بىر زات يوقدىر- دومان اچىنده.
 اونجا قويان بىر زات بولار گلنى،
 ياد يىگىده توتدىرلار الينى.
 گۆت-رگىلاپ يانگقى يىگىدى كىتىرلر،
 گوتىله دىپ، گلنى يانىندا ياتىرلار.
 " چىقار " ديه ر يىگىت ادىگىن اوزادىپ،
 آياغىن قايشاردىپ، قويار دىزادىپ.
 بىر ديه نده گلنى آسماسا قولاق،
 حوتىله دىپ، دىفپ گۆبىرشى تلىك.

چىقارماغا گلېن ادىگېن چىكر،

چىكدىكچە آياغېن قايشاردار يىسر.

عېال-اركك سېن ادەرلر اوشوشىپ،

" چىقارمانى اونگار انوق " دېيشىپ.

ادىكدن سونگ قوشاغېنا يافىشار،

ايكى بلا اوستى-اوستونه سه فىشر.

قوشاغېنى چۈزجك بولوپ، درمانىپ،

اوجىن تاپمان آزار گۈرر سرمه نىپ.

قوشاق چۈزىلن سونگ توتوپ توتىنى،

چىقمالىدېر عېال-اركك بوتىنى.

يىگىدىنگ الېنه قامچى توتدىرلار،

"الېنگدە بار ادە نكېنى- ات" دىيرلر.

يىگىت اورىپ، گلېن- قىزى قامچىلاپ،

اورا- اورا چىقار قامچىسىنى بولاپ.

۱۰

يىكە قالىپ ايكى يادلار بېر اۋىدە،

هر حايسىنىنگ گۈۋنى باشغا بېر كۋىدە.

پىسەي- پىسەي يىگىت گىلنە سۆز قوشوپ،
قىشارلار بىر ياسسىغا باش قوشوپ.

يواش- يواش بىر- بىرىنە ياناشار،
ايكى يادلار يواش- يواش تاناشار.

يىگىت ياقىپ چۈپىن جانىنى بارلار،
يوزىن گۈركمىك بولسا- دا دىزار.

" آيىر الىنگى " دىه ر، باقمان سۆزىنە،
گىلن اوتايپ الين توتار يوزىنە.

يىگىت آيرار گىلنىگ الين زور اديپ،
بارلار جانىنى كماللىجه سر اديپ.

گۈنە يوقسا، الين سالار بوينوندان،
ايقجام ساقلار، هيچ گۈبىرمز بوينوندان.

گىلن يىگىدە سر ادماگە اوياليپ،
جانى آرام تاپسا قولتوغىنە دولىپ.

قوجاقلاشىپ بىر- بىرىنە قىسىشار،
مەرى- شىقت ايكى ارادا اۋسوش.

دنگ بولسالار بىر- بىرىنى حالاشىپ،
اوزاق گىجه دانگى اتىرلار دالاشىپ.

شادلىق بىلن گىجە لرىنى گچىرلر،
ايكى آرادان قاىغى- غمى گۆچىرلر.

۱۱

ارتىردن سونگ گلنن آنكىرسىن باقىپ،
دويپده اوتورار ايگنأ سافاغىن داقىپ.
يىگىدىنگ ياتىندا اويشىپ دنگ- دوشى،
تاپارلار گلنن اوچىن بىر توپار ايشى.
بىرى چكىپ يىگىدىنگ باغچىغىنى يولار،
ينه بىرى اونگا كىمكىچى بولار.
باغچىق داقدير يىگىت بولانگ قاشىندا
بوره نىك سومره بۇر كلنىنگ باشىندا.
اوندان سونگ ديه رلر: " گۆركز كلنىنى "
كلنده يىغىرلىپ، گىزلار اوزىنى.
يىگىت تورىپ، كلنى پوغتا قوجاقلاپ،
زور بىلن بارسىنى دۇنده رر، دولاب.
بوره نىگىنى سرفىپ، يوزىن گۆركزر.
هر كىم گلسه شىدىپ، بو كلنه دۇزر.

قوربى يىتنى برر اوللوقان بايراق،
شايىنى توتوپ، چىقارپ، اوبادان قايراق.

اولى- كىچى تويى باقا يۇرۇرلر،
ايكى ياتلايىن دورپ، يارىش قورارلار.

ايكى بىر دىنگ قوشوپ، ات چاپدىرلار،
ماره كانگ گوزينه تۇزان قاپدىرلار.

تىگه لك اورتادا قورلىپ گۇره ش،
بايراقدان سونگ اوبا ادراىر يۇرىش.

قىزلار گلنى كاته چىقار ميدانا،
" قفس لانادىر، سه يل اتسىن- دىيىپ، جهانان.

گۇرچك عيال گلىپ، يوزىنى آچار،
شونلىق بىلن يىنه ايكى- اوچ گون گچر.

۱۲

باش سالماغا عيال- قىزلار اويشلىرلر،
حايبات آتىپ، بىر- بىرلىينه چىشلىرلر.

قىز- گلنىلر توتار گلن طاراپىن،
عياللار بىر ياندا دوزه در صفىن.

ايكى بولار اوللوقان گۆره ش،
ايسله سنگ گۆره شدير، ايسله سنگ ياريش.

عياللار بير دۇنى آليپ الينه،
ياپچاق بولوپ توپولارلار گلينه.

قىز- گلينلر ياپديرماغا قويمازلار،
اوزاق گون داوالاشيب، كىپدن دويمازلار.

بير گلين، بير عيال چيقيپ آرادا،
گۆره شيب، سينانشار يىنگمك بارادا.

دوفولشيب ايكي يان بوتين قاريشار،
بير- بيرينه " آرسلان " كيمين داريشار.

بولاشيب ساچلارى قلام- قاشلارى،
بۇرىك قاجيب، آچيق قالار ساچلارى.

آخرينده اوكده گليب عياللار،
دوني بوراپ، گلنينگ داشيني قاللار.

قوتارلار بو اويونى گلينه باش ساليپ،
بررلر بير قيزه تاخياسيني آليپ.

گلين بيلن ييگيت ياشار بير يگيپ،
بارار شىديپ باش-اون گونه سيريغيپ.

قىز تايىندان گلر بىر گون چاغىرىجى،
يىگىت گىزىلنملىدىر، يوقدیر اىكى اووجى.

اولار موندە بىر گون بولوپ قايدارلار،
"الته ريس گلنى، پلان گون" دىيپ آيدارلار.

بىر آيدان سونگ چلىك ياپمالي بولار،
قىز- گلن يىغنائىپ شول اويە گلر.

اوتورىپ حامىردان چلىك ياپارلار،
بىر ياندان بىشىرىپ، بىر لاي دوپارلار.

بىردن-اىكا قافيدان ياش- يىلنگ گىرىپ،
قاچارلار قازانىنگ چلىگىن سىرىپ.

آتاسى اويىنە ايندى گلنى قايتارلار،
سۈۈيش- سرپاي بىلن التىپ قايدارلار.

اۋىلرىندە گلن اىكى-اوج يىل گزر،
حالى، چوال- بارچه سفىنى دوزر.

تايىنلار سفىن، خرج ادىپ انچه،
قايتارمازلار تا بهاسىن اۋزىنچا.

يىگىت بارا اوغرىن گلن ايزىندان،
انه سى هىچ آخمال دالدىر قىزىندان.

چۆرە ك بىرپ بارار، ايتە دۇيدورمان،
 " يا حدای " دىيپ، چكر آرزو هم آرمان.

ساندىراقلاپ، گىرىپ يواش قافىدان،
 پىسەساي باسىپ بارار گىلىنگ چىپىندن.

قارانجاقلاپ، ياقىپ اوتلى چۈپىنى،
 راضى ادر تافىپ گىلىنگ گىپىنى.

بويون بولوپ، يالبارىپ، گىلىن چىقارار،
 چۇلا چكىپ، اوندان حال- احوال سورار.

" ايشلمسە " يىگىدىنگ بختى بو ىردە،
 باشا قايلىق بىلن قالار كۆپ دردە.

آخماللىقدا بىردن قافى تاقىردار،
 آياغى اىلىپ، يا- دا بدرە شاقىردار.

يىگىدىنگ گلە نىنى دررو دويارلار،
 " آيت دررو، آحاو كىمسىنگ؟ " - دىە رلر.

چأرە تاپمان، يىگىت دىە ر " تاناليا"
 " قارانگ گۇرىنمە سىن " دىە رلر- بوليا"

قاھارجانگراق بولسا قىزىنگ آتاسى،
 " اورونگ " دىيپ، چاسلى چىقارار سسى.

دوملى- دوشدان توريپ، مونی قاوالارلار،

ایش قایتسا، حۇكمان توتوپ، اولارلار.

ایدیئرلر حاوت سالیپ، " حاییت، چوو " دیپ،

یا- دا برك اورارلار، تولتوق سوو ایدیپ.

زوردان سیفیپ، ییگیت زیره نیپ قایدان،

بولان ایشی گلیپ اویلرینه آیدان.

مونونگ اوچین ایکی ارادا بولماز جنگ،

چونکی بو ایش عیب دألدير هم- ده گنگ.

۱۳

گلین گلر انچه وقتدان سونگ قایدیپ،

ییگیت آزار برمز اوریلیشینی آیدیپ.

اوی ایچنینگ اختیارى گلینده،

یوفك آتلاز، پوچه ك، بار زات الینده.

اوندا- دا ار سوزی اؤكده عیاله،

دنگلیك سوزین گتیرمز لر خیاله.

راضیدیر " کملیگینه " عیال اریندن،

مدام " بازار ایله جك بۇر باریندان ".

بو دوغرودا بېر گېپ يوقدېر دېه سى،
 اوزاق چكەز- بولار او غلان ايه سى.
 كآ وقت چاناق چاقىشسا- دا اۋيۈندە،
 قالابسا- دا سۈگۈنچ، تاياق تىننيدە.
 ايچىندىن دېير: " ار، عيالنىڭ اوروشى-
 گلر، گچر- ياز گۈننىڭ ياغىشى."
 بو بارادا شىلە دىيمەك هم گرە ك:
 بارلى يرلنگ، آغلاباسى شىلە رآك.

۱۴

كآندى او دۋورده غارىپ پاشايانلار،
 دورموش گامىسىنى زوردان داشايانلار.
 ايشلە دىپ، ايشلە مآن ياتيانلار باردى،
 حالق رىسغىنا باداق آتانلار باردى.
 غارىپلارنىڭ غارىپلىغى گنگ دآلدى،
 يرلرى الىنگ آيتىمىندان گىنگ دآلدى.
 حۇردى زحمت چكسە لىر- دە آرلرچە،
 يازغىتلارنىنا ايناتىاردى كۈرلرچە.

دەيدىدۇ: " بختىم پەس، امگە گىم ضايە،

" بايم بايە بريا، خودايم بايە."

قىندى اولانگ داتلى طغام دادماغى،

اۋيە آيلانمىزدى مايرىق چاتماسى.

شولانگ قىزىنىنگ ترس گلىاردى تالە بى،

بوليانلارى كاندى مردار ھلى.

غارىيلىق دورموشا آوى قاتىاردى،

نە گۈزە لى، دولە، قوجا چاتىاردى.

آچ قىرمازلىق اوچىن چولپە چاغاسىن،

ساتماغا مجبور دىر گۈزل بالاسىن.

غارىپ، قىزىن برسە بىر آچ غاللاج،

قورپانماق خىالى چىقاردى پوچە.

بىر غارىبە برسە دىنگ- دوشى دىيىپ،

سىنە ساغدىن، بار عقل- ھوشى دىيىپ،

عەربوىى آچ- يالانگىچ قالجاقدىر،

مايرىق چاتمە اونگا زندان بولجاقدىر.

مەدام يوزر آغىر اۋىلانگ كۈلىندە،

يوغورلىق اۋون يوقدىر اونونگ اۋىوندە.

پول، البت، ياپپاردى كۇپ عايپلارى،
قىز ساتين آلياردى باي مايپلارى.

پول كۇره كۇز بىيردى، لاله سايراق دىل،
پولونگ پنجه سينده سولدى انچه گول.

اما قىزى پوله برمك بىر حىلى،
قىزىنگ ساتىپ عمر سورمك بىر حىلى.

مونگا چاره آختاريان كان غارىپ، غاللاچ،
قىزىنه دۇزمسه، تاىمازدى علاچ.

پول بولسا ياماسى بيتجك ياليدىر،
مقصد- مرادىنا يتجك ياليدىر.

شىديپ غارىپ قىزلار اوران خوارلاندى،
ظلم، ستم، قامچى آستىنده حۇرلاندى.

بو حقدە بىر-ايكى آغيز آيدالى،
ايلىكى دووشان يرلرىندن قايدالى.

۱۵

باي، غارىبى هيچ اوزىنه دنگ ساىماز،
دووشان گوندىن خوارلامانى گنگ ساىماز.

گتىرلنده ايلكى گلنىنگ يانينا،
 قاتى چىشىپ، سيغمان گلر دونينا.
 اويشمه ننگه اوز-اوزىندن يىل آلا،
 اپى لنىپ، بولوپ بيله نين بولار.
 ترو باشدان چىشىپ گلنىنگ اوستونه،
 دررو گيرر قورقوزمانىنگ قىدىنه.
 " اديك چىقار " دىيپ، اونى حورسكلار،
 يرسيز يره بيچارانى تيرسيكلار.
 اوز بوليشىنى گورنلره گوز ادر،
 " چىقار! " دىيپ آياغىنى اوز ادار.
 گلين هنيز آيلانماققا بارسىنه،
 بيلگشلاندن توتان بولار ترسىنه.
 حوتديله دىپ دفر ياتان يريندن،
 قىزىنگ ايلكى آلميددير اريندن.
 قىزىنگ درد اوستونه دردى سفيشر،
 علاج تاپمان اديگينه يافىشار.
 ظاليم اگري آياغىنى قايشاردار،
 اسلى وقت سىنچيلارى اويشوردر.

گۈل يالى جىنانى حۇرلار اول، آرمان،

دەزىندەرىپ قۇيىيا، ادىگىنى برمان.

آنگسات دالدىر چۈزمك، چىشىن قوشاغى،

كۈشە دایمك قىندىر كلپنگ اشە گى.

" تۈۋە لمە" دىيىپ چىقانسونگ سىنچىلار،

يوزدن درىن سىرىپ، بىراز دىنچ آلار.

اۋىدە يەكە قالار دىنگە، ايكى ياد،

قىز اچىندىن چكر داد بىلن فرىاد.

يىگىت بىرچە حوش سوز آيدمان گلنە،

نامە ايلسە سالىپ گۇبىار قولنە.

يۈرە گىندە يامان نىتىنى بىكلار،

نازىجك بدنن بورار، چوممكلار.

الدىن گلن ظلمىن ادر گلنە،

آيدىپ گۇبىار نامە گلسە دىلنە.

گۇيە قرغى پنچە سىندە دىر گلن،

هېچ حوسسارى يوقدەر آيدارا حالين.

زارىنلار، هېچ ىردن بولماز بىر جوغاپ،

آتا-انە سىندىن يۈرە گى اۋاپ.

آيدار اۋز ايچىندىن: " آى، انم- آتام!
 شۇنچە ظلم اتدینگىز نامە دى خطام؟
 ناانصاف قازاننا تاغان آتارىپ،
 انگتردينگىر منى باش-اشاق ايتە رىپ.
 باى مالينه قىزىپ منى ساتدینگىز،
 تنگە سىنى ساناپ، جوباً آتدینگىز.
 سلجرمان كىملىگىنى مانگا ار بولجاق،
 بردىنگىز بىر دونگوزە تاشلاندى يالچاق.
 انه-آتا فرزندىنى شىدەرمى؟
 شىيلە ظلمى حى- دە انسان ادرمى؟
 من بالانگىز دالمى يا- دا بىر تۇنگىگە؟
 قاراغىنگىزى قاپدى جىنگىگىردان تنگە.
 كزىادىم من تور قوش يالى باقچاقلاپ،
 بۇز صحرانىنگ جره نى دك بۇكجكلاپ.
 آرمان گچىپ گىتدى مندىن او دۇوران،
 يوق-لا منده قولاي- قولتوم، دوست- ياران.
 بىر ناانصاف انه كلدىم- دە دوشدوم،
 واخ آرمان، ياتدىم- دا بىشدىم!

من بىر اجيز، او اوستومه آباريا،

قورباغه دان بتر چيشيپ قاباريا.

غارىپ قىزى بولماغىم عىپ مىش،

منىنگ اونگا دووشماغىم- دا حايبىپ مىش.

دېشىنى سرتاردىپ، دالىار يىرتىچى!

اليمده اركىم يوق، تىنيمده قامچى!"

۱۶

ارتىر تورىپ، يىنگسه سىنى تونگنوردىپ،

گېلشمان تلبه گىن گه ير زونگنوردىپ.

دنگ- دوشلارى گلسه اونونگ يانىنا،

ادرمئلىك ادىپ، سىغمان دونىنا.

"- اھى!- ديه ر- ايسنات برمه ارىنگه،

آچ يۇزىنگى، دولان، دررو بارىنگه.

چكىنمان سونگونىنگ نام بولجاغىنى،

غضب بىلن دارتار بوره نجگىنى.

شايلى بۇرىك تۇره باقان مېچىلار،

گلىنىنگ يوزى- حا دال، باشام آچىلار.

گونده آزار برىپ گچىير بىر آيىن،
كه يپ ادر بو بولشا، بولوغسىز قاىين.

گىجه- گونديز ياشلى بولوپ گوزلىرى،
آق يووخا دك بولار گلنىنگ يوزلىرى.

قايتارلانسونگ كاته بارىپ ايزىندان،
قاينلارنى بىزار ادر قىزىندان.

اوتانماز يامان ايش، يوز قارالىقدان،
چكىنمز هر حيل مسخره چىلىقدان.

كسر سرفيك باغىن، تايىن دوقماسىن،
ادرمليك بىلر يانلىق دوكمه سىن.

قاينى بىلن يرسىز يره سؤگوشر،
" بوليا- دا!" دىيپ، گلنىنگ اوستونه چىشر.

" بوليا- دا" سوزىندن قالىپ كان درده،
گلين پاخير آغلاپ قالار بو يرده.

" آخ ناده يىن، قارا مانگلای شوم بخته؟
اولىپ گىدسم قاوى دالمىكا قايتا؟

يادىمدان چىقماندى اونگكى آزارى،
ينه گلىپ قوردى كونه بازارى.

ايل ايچينده بارمى، كسيان دوقمانى؟
 كيشىلىكدن بىليان قاتىق دوكمانى؟
 اتجگىنى ادىپ، ينه دىيا بوليا- دا،
 " بوليادادان يوركدە درد قالياردا!
 آخ يىتىك له منىنگ درديم-آزاريم،
 گون- گوندن گويچلنيار آخ بيلن زاريم.
 يوره گيم اود آليپ، يانيار-لا باغريم،
 منىنگ گونام نامه، اى اولى تانگريم؟
 يازغيم نامه بولدى، بختيم قارالتدينگ؟
 بىر ظاليم آژدارىنگ آغزينا آتدينگ!
 كاشكى يىتمان، اول ظاليمينگ دستينه،
 گىزلنسه ديم قره يرينگ آستينه!
 منى مال اونينده گۇريار اول ظاليم،
 آخ، بيله موق، نيچيك بولارقا حاليم؟"
 " بىر اوزيم" دىيپ، دوشونمه يار بيچاره،
 مونگلاب غارىپ قىزى دووشيار شيله آره.

گۈلەن قايىنلارينا قايديپ گۈل سۈنگ،
قەرغىنگ پىنجە سىندىن سىپمان قالان سۈنگ،

دۈلۈشان غىچە سى گۈللۈپ آچمانقا،
سارالار- دا سولار زمان گچمأنكأ.

أرى هر گۈن تورشادار- دا يۈزىنى،
پالين بۈزىپ آلاردار- دا گۈزىنى.

زات يوق يردن گچىپ گۈلنىنگ داشىنا،
بىگنأنىنگ اويون گتير باشىنا.

يرسىز يره بو پاخىرى تاياقلار،
كأ بولسا گۈوره ده گزر آياقلاپ.

يوقدير گۈلنىنگ قارشى دورماغا،
" حاقلدیر " أرحالان وقتى اورماغا.

اوتورسا: " تور "، تورسا ديه ر " گل، اوتور!"
برسه: " أكيت؟ " ديه ر، أكيدسه: " گتير!"

بۇزدان- قايناغ، قايناغدان- دا بۇز آرار،
حالى- شىندى كان حرص آرار، كان دارار.

غارىپ قىزى قره گوزنر گوزينه،
 آصيل- حا مينا سىپ ساىماز اوزينه.
 ديه ر: " ادب- ترتيبائى بيله نگوق،
 عقلينگ يوق، بريلسه- ده آلانوق.
 هلى دالدير، بلكى سنى دوغران،
 ارواخ- جن دير پالچينگى يوغران.
 سنىنگ بيلن ياشاپ بيلمه سم گرە ك،
 اولديرسم قاتينگان سورالماز گرە ك.
 تازە هلى آلارين من اوستونگە،
 ايجك نانينگ دوويپ برر دستينگە.
 كير يووارسينگ، كۆل سوپرر، آرتارسينگ،
 اتينگ ياتيان ياتاغيندا ياتارسينگ"
 عيال- قىزى حق- حقوقدان كسن كيم؟
 اوران، ينجن، اولديرن هم آسان كيم؟
 روخانيلار دالمى دينه باغلانلار،
 نازنين ننگ يوره كلرين داغلانلار.
 عيال، ارڪك بير دال دىيپ قرآندا،
 ياريم حق بلله دى قوقون- قرباندا.

شاياتلىقدا بىر ار يرينه- ايكى عيال،
قولاغى كر، گوزلرى- كوز، ديدى- عيال.

ميراثدان- دا قىزىنگ حقى ياريم پاي،
دورت عيال آماغا حاقلى بىر بد باى.

ساتين آلان مالى: اورسىنگ، اولدىرسين،
ماشغالادا ار- ارلىگىنى بىلدىرسين...

بايلار شول قانونى دوغا ادىنيپ،
عيال قارشىسىندا ارسلانا دۇنيپ.

قويروقلارنى بولاپ، ارلاپ گزديلر،
عياللارى عاصىرلارچه ازديلر.

دين زنجىرى عيال- قىزى تورلاپدى،
بايلار اجىزلرى ناحىل حورلاپدى!..

باى يرده خوار بولار غارىبىنگ قىزى،
قايىن انه سى، قايىن آتاسى، بالدىزى،

همه جه سى اووجدان توتما باياردىر،
اورىپ، حورلاماغا ميدام تايياردىر.

هر حايسىسى بىر ياتىندان لاغىردار،
نأمه اتجگىنگ بىلمان، گللىن زاغىردار.

قايغىدان - حسرتدن اگىلىپ باشى،
 گىجە - گونديز دىنمان آقار گوز ياشى.
 دوولا باقىپ، باشين چومره بوره نىپ،
 فرىاد ادر، دورموشىندان زيره نىپ:
 "غارىپلىقدان كۆيدۇم، اى، آتام، انم،
 مونگلرچە قىزلار دك چويره ديم منم.
 توتماغا اليم يوق، قاچماغا آياق،
 اينگ ياقين حۇسساريم - تنىمده تاياق.
 جانيم اجه، بىر مهربان يوق مانگا،
 آغلاپ اوتيان، ايلكى آغشامدان تا دانگا...
 اى حوداينم، منى بدبخت ياراتدىنگ،
 ياراتدىنگ - دا دۇنگ يوره گه قاراتدىنگ.
 يا - دا سن هم پاره - پشكش آلدىنگى؟
 تنگه سىنى قولتوغىنگا سالدىنگى؟
 بايلغى نامە اوچين برىأسىنگ بايا؟
 باسغىلاتماق عدیل ليق مى حودايا؟
 غىلاو برىار اونگا آلتين تنگه سى،
 ينه بىرين آلاى دىيار ينگه سى.

قوى جەنم، آلسىن ىنه اىكىسىن،
مىندن الين چكىسىن، كس سىن- ده سسىن.

هىچ بىر انسان چكىپ بىلمز بو ظلمى،
بو عمردن انگسات بولجاق اولومى.

يا بىر دوپىسىز قويا باش آشاق اۆزومى،
گۆبىه ره بىن مى من، يوموپ گۆزىمى؟

يا بىر يووردا كىده بىنمى، باش آلىپ،
يىگىرنجى دورموشدان آرامى يولوپ؟

ياغشى، چىقدىم گىتدىم، نىرأ پاراينن؟
كىمدن حاراي، كىمدن كمك سۇراينن؟

ايزىمدان ات سالار- دا يىترلر،
ساجىمدان يافىشىپ، سويرأپ كىترلر.

اۆنكىدن آيلغانچ ظلم باشلارلار،
بلكى، ال-اياغىمى گويلاپ تاشلارلار.

شوم بختمىنگ چراسى يانمازمى؟
دورموش اويتگأپ، مانگا دۇوير دۇنمزمى؟

جان جلادى- زندانىندان بىر چىقسامدىم،
كىنگ جهانە هوس بىلن باقسامدىم.

آخ نأده بىين، قره بولدى مانگلانىم،
يايا دۇندى چىبىق يالى دىك بويوم!..."

گىجە- گۇندىز دىنمان چكىپ اندىشه،
تا اولىنچا شو بولىشدىر همىشه.

پول دۇكىپ، مال برىپ اتمزدن حايال،
باى اوغلى ىنه- ده آلاز بىر عىال.

بىردن سولخى آلايسا اگر سونگقىنى،
اىتدن بتر دالار گزر اۋنگكىنى.

شىدىپ، بايلانگ هىچ قالمازدى آرمانى،
غارىپ قىزلار بولاردى ظلمىنگ قىرمانى.

بداصلىنگ نمونه سى، نه يامان!؟
قىز پاخيره برىان ظلمى، اى آمان!

۱۸

گۇونىمىنگ قووانجى، تۈركمەن قىزلارى،
اۋتن زمان كان حۇرلادى سىزلىرى.

ظالمى بايلار برىپ قويون، پول، دويه،
ايكى- اوچىنگىزى ىنغىپ، دىقدى بىر اۋيه.

اختىيارى الينگىزدن آلدىلار،
 دىنگلىك برمان، بورنجىگه سالدىلار.
 اورىپ- ينجىپ، مقصدلارينه يتدىلر،
 ال-اياغىنگىزى ماينپ- موجرىپ اتدىلر.
 كآبىرىنگى برسيز يره اولدىرىپ،
 قره يرى قزىل قاندىن دولدىرىپ،
 كىمنىگى كسدىلر، كىمىنگ آسدىلار،
 مهورسىز ظالىملار قومه باسدىلار.
 قره گوزلر، گولر يوزلر، ياي قاشلار،
 هنارلى بارماقلار، دۇكىلدى دىشلر...
 اما ايندى گچدى سندن اول زمان،
 اى گوزل قىز تۇوره نكه بىر قاران!
 اۋنگى ظلم، اۋنگى جبر هم جفا،
 باشىنى آلىپ گىتدى، گلمه سىز قاپا.
 تىز تور ايندى، قال يرىنگدن يابدانمان،
 طلب ايله حاقىنگ دىگ- دووشدان قالمان.
 بىلىم آلىپ، آراتلىغا توت يۇزىنگ!
 كم توتما ارلردن هيچ وقت اۋزىنگ!

دنگلىك سىزه ارلر بىلن هر ايشده،
تازه بىر دورموش قور، يوره كده جوش-ده!

حالننگ اوشگىن آتسىن، اوسدىر سن كارىنگ!
دنيانى بزه سىن مشهور هنارىنگ!

عذاب يوق، ظلم يوق، رهنتم سىنىنگى،
اركىن سوز، آزاد زحمت سىنىنگى.

ايقچام ياشا، كان ايش باغلى عياله،
بو آزاد دورموشده اورنىنگ ايه له.

سولمارسىنگ سن، تازه آچىلان بىر گول سىنگ،
سايرا وطن باهبيدینه، بلبل سىنگ!

۱۹۲۷

سۆزلىك و دوشوندىرىش

واغىر: سۆز

بوسماق: غمگىن بولماق

ايسنات: بىبىر ايللىق

اونجى: قايعى

اربىت نساق: بد دأب- دستورلر

اوى اتمك: گمان، خيال اتمك.

موين: شك- شبيهه

گلنگ: بارى گل اتمك

يالانگ: يالانگاچ

يكان: كاوقت

لاق آتماق: سۆز آتماق

حاجىق- حوجىق: هايت- كوش اتمك

ايمير غانماق: فكر اتمك

قالپاق: تلىك، ساچ

چلىك: قاتلامه يالى ياغلى چوره ك، طوى پالاوى

كشده: تكين تىكمك

الك- چلك باقماق: مقصدسىز هر يانه باقماق

سولميره مك: ساكن

ساوچى: بىبىگمچى، قىز آتماق اوچىن گلپان خبر اتيچى

ايگ: اصل/ چىن تركمن

قول: باشغالارى بىلن قارىشان (دو رگ)

اومماسىز: كۆپ

چاق: گوچ

پىسسى: پىسە لىمك

چاۋىش چاقماق: يۈشچادان قولغا آيدىلىيان پىششىردى

قران: پول اولچە گى

Söwüş: تويده اولدوريليان مال

پاختابند: بىر حىل تىفنگ

گە بىم يولجى: گلين آماغە گلنلر يىنگ اشىگىنى بىرتيار دىلار.

چوغدام: توپار

قارانجانگلاماق: آخمال/ خىردار بولماق

كلپىنگ: كلە سانگ، يىنگىل كلە(دىگىشىگن)

كلە وى: بو يىردە عىيال

كأسە حاق: اوزال آلينچاق گلنىنگ ايرىسغالى- دە اۋزى بىلن

گلسىن دىيىپ، گلين آماغە بارانلار كأسە اوغورلاپ قايدىيانمىش.

پىندام: يورىك(yüwrik)

ياغلىق: يالىق(ال يالىق)

بايرى: ياشولى، اولى

يىغىن: توپار

جول(jul): اشىك

آرت باغىش: آغاچ اۋيونگ آردىندا قى غامىش

* اوزال گلين، ارنىنىنگ ادىگى بىلن كۆپ دووينلى قوشاغىنى چۆزىلى مىش.

* اوزال اۋىلنىان بىگىت اۋز باتتىرلىغىنى گۆركىمك اوچىن قامچى بىلن داش-

تۈوره گىنداكىلرى اورمالى مىش.

باغچىق: دكمە

سۇمرە: ياشماق

قورپ: پۇل، مال

باش سالماق: آلەن دانگى گە يەيرمەك

تاخىيە: بۇرىك

اوزال قايتارىلان گەلىنى كۆرمەك اوچىن، يەيگەت گىجە اوغرىن،

قاين آتاسنىنىڭ اۋيونە بارمالى مەيش.

چاسلى: بادلى، قاتى

دويە پالانى

بۇر: بولار

رەيسىق: ارسقال

باداق: پأسگەل

آيتىم: ال آيە سى

امگەك: تالاش، زەمت تەقلا

چولپە: كۆرپە، اونىق

غاللاج: آچ

ترو باشدان: اوزال باشدان

اسلى وقت: كۇپ وقت

سامسىق اشىگى (آدمى)

قرغى: آغىر قوش

انگنرەگ: آغدارماق

تەنگە: پۇل اۋلچە گى

بۇز: آل- ياشىل

يانلىق: آيران، چال

ازمەك: حۇرلاماق

غىلاۋ بەرمەك: گۈيچ، غايرەت بەرمەك

سولخى آلاماق: گۈۋنى حالاماق

اۋوشگىن: يىلدىراماق

رەنت: راختلىق

ايچام: آرقاين